

Oznámenie o novej Európskej príručke na monitorovanie ľudských práv a všeobecnej zdravotnej starostlivosti v zariadeniach pôsobiacich v oblasti duševného zdravia

Čo je ITHACA príručka?

Príručka vypracovaná v rámci projektu Inštitucionálna liečba, ľudské práva a hodnotenie starostlivosti (The Institutional Treatment, Human Rights and Care Assessment - ITHACA) bola spracovaná spoločnosťou 15 európskych krajín a podporená fondom EC. ITHACA príručka poskytuje jasné a praktické smerovanie monitorovania ľudských práv a všeobecnej zdravotnej starostlivosti v zariadeniach pôsobiacich v oblasti duševného zdravia. Príručka bola vytvorená v spolupráci s užívateľmi psychiatrických služieb, odborníkmi z oblasti ľudských práv, psychiatrami, psychológmi a sociálnymi pracovníkmi. Bola úspešne testovaná v 87 zariadeniach v 15 krajinách, zahŕňajúc široké spektrum zariadení pôsobiacich v oblasti duševného zdravia, a identifikovala porušovania ľudských práv a príklady dobrej praxe pri ochrane, rešpektovaní a napĺňaní práv ľudí s duševným postihnutím.

Silná účasť užívateľov služieb

Pri vytváraní ITHACA príručky boli pri všetkých stupňoch jej tvorby prítomní užívatelia služieb ako konzultanti i ako zamestnanci. V prvom rade, viac než 100 užívateľov služieb participovalo vo fokusových skupinách, ktoré boli zorganizované v každej krajine. Všetci členovia fokusových skupín mali skúsenosť s pobytom v nejakej psychiatrickej inštitúcii monitorovanej v rámci ITHACA. Mnohí z fokusových skupín pomáhali užívateľom služieb, ktorí stále mali tieto skúsenosti, pričom na projektovú fokusovú skupinu dohliadala a analyzovala ju užívateľka služieb. Jej správa bola priamo zahrnutá do vývoja ITHACA príručky.

Po druhé, v každej krajine pracoval v monitorovacom tíme užívateľ služieb. Títo monitorovací pracovníci prišli predtým, než ich práca začala, do Budapešti na dvojdnové školenie, ktoré viedla užívateľka služieb. Tu bolo veľmi dôležité zväžiť, či nie je naivné si myslieť, že užívatelia služieb môžu realizovať takúto úlohu bez starostlivej prípravy. Počas návštev užívatelia služieb predstavovali plnohodnotnú súčasť monitorovania, prihliadajúc pri tom na vlastné skúsenosti, týkajúcej sa kľúčových otázok rezidentom zariadení v oblasti ľudských práv a všeobecnej zdravotnej starostlivosti z ich pohľadu. V mnohých prípadoch, boli zodpovední za zber názorov rezidentov. Napríklad vo Fínsku, bolo do realizácie monitorovacích návštev a testovania príručky zapojených osem užívateľov služieb. Jeden z nich povedal: *„Skúsenosti sú veľmi prospešné a veľa som sa naučil. Na začiatku bolo potrebné skombinovať monitorovanie ľudských práv so snahou získať efekt pre rozvoj služieb .... Dokonca som viac presvedčený, že zapojenie užívateľov služieb do monitorovania, evaluácie a výskumu je nevyhnutnosťou“*. Nakoniec, ako sa ITHACA príručka blížila ku konečnej verzii, členovia európskej siete užívateľov a bývalých užívateľov služieb v oblasti psychiatrie (European Network of (ex) Users and Survivors of Psychiatry (ENUSP)) urobili niekoľko ďalších zdokonalení tejto príručky.

Potreba ITHACA príručky v Európe a úloha užívateľov služieb pri monitorovaní

Ľudia v psychiatrických zariadeniach po celej Európe stoja často mimo záujmu spoločnosti a monitorovanie a hodnotenie dodržiavania ľudských práv a všeobecnej zdravotnej starostlivosti týchto osôb je slabé. Takíto ľudia predstavujú extrémne zraniteľnú časť populácie na zanedbávanie a zneužívanie vo vzťahu k ich občianskym potrebám a politickým právam. Medzinárodné spoločenstvo realizuje dôležitý krok smerom k ochrane týchto práv zakotvených v Medzinárodnom dohovore o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) z roku 2006, ktorý obsahuje zodpovednosť pre stretnutie potrieb ľudí so zdravotným postihnutím (vrátane ľudí s duševným postihnutím) a spoločnosti. Ľudia so zdravotným postihnutím nie sú objektmi dobročinnosti a blahobytu, ale aktívnymi účastníkmi so svojimi právami. ITHACA príručka môže pomôcť priniesť zmenu, v prípade správnej cesty. Užívatelia služieb, či výskumníci sú kľúčovým prvkom, keďže majú prvotnú skúsenosť s porušovaním ľudských práv alebo s nedostatočnou štandardnou zdravotnou starostlivosťou. Z tohto dôvodu odporúčame, aby monitorovací tím pri využívaní ITHACA príručky vždy zapájal do návštev i užívateľov ako výskumníkov, a aby tieto osoby boli rovnako školení ako ostatní členovia monitorovacieho tímu.

Jazyková dostupnosť

ITHACA príručka je prístupná v nasledovných jazykoch: bulharský, český, holandský, anglický, fínsky, nemecký, grécky, taliansky, maďarský, litviansky, rumunský, slovenský, turecký.

Kontaktné údaje a zdroje:

Všetky detaily o ITHACA príručke nájdete na našej webstránke: <http://www.ithaca-study.eu/>, alebo môžete kontaktovať Grahama Thornicrofta v King's College London graham.thornicroft@kcl.ac.uk.

Pre viac informácií pozrite:

1. Convention on the Rights of Persons with Disabilities (<http://www.un.org/disabilities/>)
2. Mental Disability Advocacy Centre (<http://www.mdac.info/>)
3. European Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry (ENUSP) (<http://www.enusp.org/>).